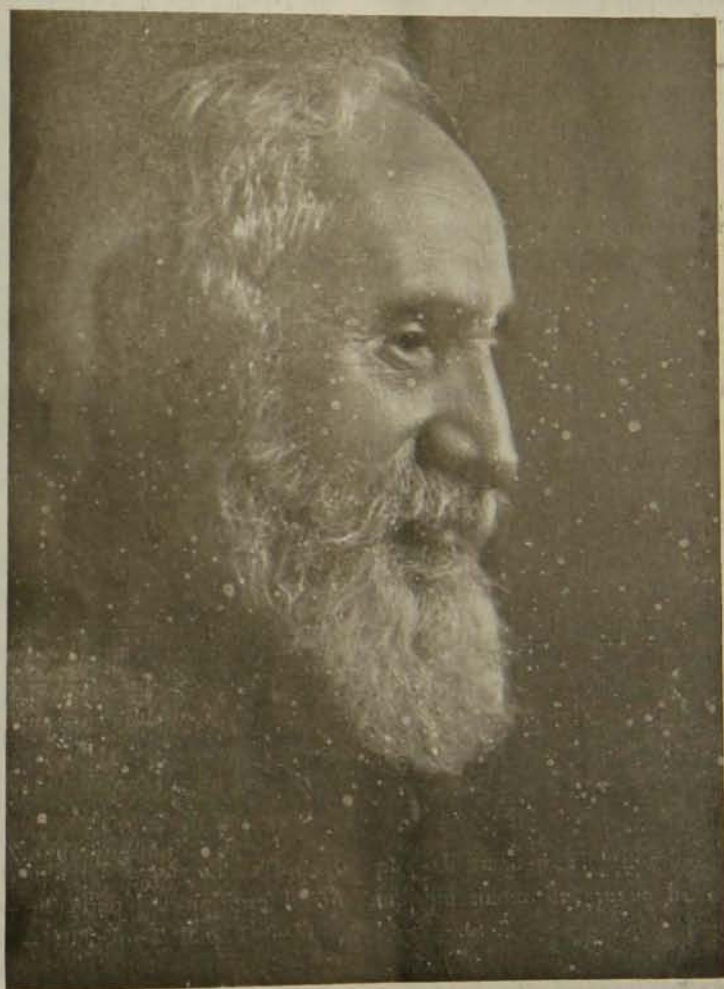

ՅՈՐԵԼԵԱՆԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

Ամերիկայի Երեսփոխանական Ժողովը, գեղեցիկ մսածուսը ունեցե՛ր և ճանաչե՛լու Վեհաճնորհ Տ. Դարեգին Սբազան Արքեպիսկոպոսին՝ Յովսէփեանի — քննեալ կարգիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ — Մենդեան՝ Ազամանդեայ, Քահանայական եւ գրական գործունէութեան՝

ընտրութեան, այլ որովհետեւ Յորելեաւ Սբազանը այս ազգին եւ եկեղեցիին ամենէն սիրելի եւ արժեքաւոր զաւակներէն մին է, եւ կը մնայ այդպէս հազարներու յիշողութեանը մէջ: Իր կեանքին բոլոր երեսները եւ ասպարեզին հանգրուանները եղած են բեղուն եւ լեցուն. իբր ձեմարանի առակե՛րս՝ անիկա ուշադիր, լուրջ եւ զննող է. իր եւ կեղեցական ասպարեզին առաջին սանդղամասին վրայ իսկ՝ ուշագրաւ կը դառնայ

ՅՈՐԵԼԵԱՐ ՍՐԲԱԶԱՆԸ

Ոսկեայ, եւ եպիսկոպոսացման՝ Արծաթեայ երեակ Յորելեանները:

Հախառակ օրերու տեսութեան եւ աւերին, ալեկուրեք հրնուանեալ ողբունուեցաւ այս պարագան, վասն զի ան ոչ միայն կը զուգադիպէր իր յԱրու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

գրական եւ մանաւանդ բանասիրական աշխատքիւններով. Սասնայ ծոռերը եւ Փշրանքները մեր ժողովրդային բանահիւսութենէն, այդ շշանի գործեր են: Իբրեւ ուշիմ եւ ապապայ խոստացող առակե՛րս, կը զրկուի Գերմանիա՝ բարձրագոյն ուսումնական:

Նախ Լայպցիգի եւ ապա Պերլինի համալսարաններուն մէջ կ'ուսանի տասուածաբանութեան եւ փիլիսոփայութեան պատմութեան ճիւղերը. իբրեւ աւարտանաւ կը ներկայացնէ «Մի Կամիի Վարդապետութեան Մագումը» Հայ եւ Յոյն ալքիմիկներէի բնագիտութեամբ»ը եւ կը ստանայ Փիլիսոփայութեան Տոփորի աստիճան:

Վերադառնալով Էջմիածին 1897ին աբելյայ կը ձեռնագրուի եւ կը կարգուի ձեմարանի տասուածաբանական ուսումներու դասախօս, աւանդելով նաեւ հայոց մատենագրութիւն: 1905ին կը նշանակուի վերասեփուլ Դեղքեան ձեմարանին՝ միաժամանակ աւանդելով տասուածաբանական եւ հնագիտական ճիւղերը: 1906-1907 կը վարէ *Արարս* հանդէսի խմբագրութիւնը, ըլլալով նաեւ մնայուն աշխատակիցը Մայ: Արոտի այդ պատշոնաբերին: Խրիմեանի վախճանումէն ետք, Ս. Հովսիփիմի վանահայրութեան շրջանին, զբաղած է արժեքաւոր գիրքերու պատրաստութեամբ:

Մասնակցած է Գառնիի Տրգասայ Թախսի պետումներուն եւ այդ շրջանի հնագիտական վայրերու ուսումնասիրութեան՝ իբրեւ անդամ Փրոֆ. Մառի կազմակերպած արշաւանքին: Շնորհիւ իր հնագիտական կարգ մը ուշագրաւ գիտերուն եւ գիտական աշխատանքներուն, Փրոֆ. Մառի առաջարկութեամբ ընտրուած է որպէս իսկական Անդամ Կայսերական Հնագիտական Ընկերութեան:

1911ին նամբորդած է Նրուսադէմ եւ Պոլիս, եւ ընդօրինակած է Ս. Յակոբեանց վանքի եւ Պոլսոյ Ազգային Մատենադարանի ձեռագիրներէն կարեւոր մանրանկարները, մանաւանդ հայ քաղաւորական եւ իշխանական ընթանիքներու դիմանկարները: Կատարած է նոյնպէս հնագիտական շատ մը նամբորդութիւններ իր ուսանողական եւ ուսուցչական տարիներէն սկսելով, որոնց իբրեւ արդիւնք ունինք *Խաղաղական կամ Պոռչեանք Հայոց Պատմութեան մէջ* երեք հատորներէ բաղկացած աշխատութիւնը: Առաջին Համաշխարհային Մեծ Պատերազմը սկսելէ առաջ, 1914ին, իր ամենակարեւոր հեղինակութիւնը՝ Հայ Մանրանկարչական Բարձրը՝ կը տանի Պերլին տպագրելու համար, սակայն պատերազմը սկսելուն՝ կը ստիպուի հեռանալ անկէ: Գերմանիայէն իր վերադարձը կը կատարէ Պոլիս - Սամսոն - Ամասիա - Թոգաս -

Սեբասիա նամբով՝ ուսումնասիրելով Հայոց եկեղեցիներու մէջ պահուած ձեռագիրներն ու հնութիւնները:

Իբրեւ վարձք իր ծառայութեանց, Գառնիի վարդապետ 1917ի Մայիսին, Զաւեն, Գեորգ Զեօրեմեան եւ Տիրայր Յովնանեան վարդապետներու հետ եպիսկոպոս կը ձեռնագրուի Դեղքեւ. Կարողիկոսէն: Յաջորդ տարին իսկ, ընդգեմ Տանկոյ պատերազմի միջոցին, իր հոգեւորական ձիւղերը ի սպա ղեկելով, հայ բանակը եւ ժողովուրդը կը խրախուսէ ի պատգանաւրին հայրենեաց:

Հայաստանի Համալսարանի բացման ժամանակ, 1920ին, ուսուցչապետ կը կարգուի հայ արուեստի եւ հնագիտութեան արքունիներուն: Նոյն տարւոյ Հոկտեմբերին զործօն մասնակցութիւն բերած է ընդգեմ Տանկոյ երկրորդ պատերազմին, եւ Կարսի անկումի օրերուն՝ յատկապէս բանագնաց եղած է, ազատելով Բաղափն ժողովուրդը վերահաս ջարդէ:

Հայաստանի Խորհրդային կարգին մաս կազմելէն յետոյ, Գառնիին ժրգան Էջմիածին կը վերադառնայ եւ կը նշանակուի Հայաստանի Դիտութեանց Ինստիտուտի գիտական անդամ, հրատարակելով նոյն Կանաւի միւս անգումներուն հետ՝ *Բանքեր* ժողովածուի առաջին մեծ հատորը: Դեղքեւ. Կարողիկոսի օրով եղած է Գերագոյն Խորհրդի անդամ եւ Միաբանական ժողովի նախագահ:

1931ին նշանակուած է Լիազօր Նուիրակ եւ ներկայացուցիչ Հայրապետի՝ Սփիւռքի մէջ եւ այցելած է Ռումանիա, Պուլկարիա, Վիեննա, Բարիդ, Նրուսադէմ, Եգիպտոս, Սլովիա, Իրաք, Յունաստան, Լոնտոն եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները: Միշտ փորձելով եւ դասախօսութիւններ տալով արժարժած է Սփիւռքի հայութեան սերն ու յարգանքը Հայրենիքի եւ Մայր Արոտի նկատմամբ: Էջմիածնայ Մայր Տաճարի նորոգութեան համար հանգանակած է աւելի քան 35.000 տոլար: 1936 ապրիլ 8ին Ամերիկա կը ժամանէ իբրեւ Հայրապետական Լիազօր Նուիրակ. 1938 սեպտ. 4ին Ազգային Նրեւփոխանական Ժողովը զինք կ'ընտրէ իբրեւ Առաջնորդ Ամերիկահայութեան: Հոս իր կազմակերպչական, կրթական եւ կրօնական աշխատութիւնները փրկարար դեր մը կ'ուսնան պառակտուած այս գաղութին մէջ,

իր շուրջը խմբելով Ամերիկական գործիչներու մեծ թիւ մը, գրաւելով բոլորին համա-կրանքն ու հիացումը, եւ ներշնչելով ու առաջնորդելով զանոնք ազգային ծառայութեանց:

Անա այս կարգի անսպասելի արժանիքներով մեկուն Յոբելեանն է որ կը կատարուի: Եկեղեցականի մը, որ աւելի քան քսան տարիներ ծառայած է իր ժողովուրդին՝ դիւրով, խօսքով եւ գործով, իր ասիանի արժանաւայել գիտակցութեամբ, որ «սակաւ ընտելաթմբերու առանձնաւնորոն է միայն»:

Այս տոնախմբութեան մէջ, իր մէջի, արտի, գրչի եւ խօսքի շնորհներէն աւելի Հայ Եկեղեցիի մտածումն է որ կը փառաւորուի իր արժանաւոր պատօտեան յոբելեանով: Սահակներու, Մեսրոպներու եւ Ներսէսներու հոգին կեցող քաւուն ոյժը, որ տարիներու մօտը գծախառնութեանց մէջ պահած է միշտ իր ներքին կենսունակութիւնը, այսօր նորէն յարգանքի եւ նուիրումի առաւելայ կ'ըլլայ Գարեգին Սրբազանի պատուական անձին մէջ: Այդ է պատճառ անհարկոյս որ Յոբելեանական այս տոնախմբութիւնը կը գուգաղիպի իր Կարողիկոսական ընտելութեան՝ յԱթոռ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ:

Սիոն, Վեհաւանքն ու Սրբազան Յոբելեանքին կը մտադրէ ամեն բանէ առաջ Բաշառող արեւածառութիւն, ազգանուէր ծառայութեան իր նոր ասպարեկին համար, իրեն ազատելի լաւագոյն արգիւններու փափաքով: Այս մաղթանքն է որ ունին իրենց շրթներուն անհարակոյս, ոչ միայն Կիլիկիոյ՝ այլ բոլորնորակ Հայ ժողովուրդի հաւատացեալ գաւակները:

ՀԱՒՍՏՔԻ ԷՒ ՄՍԱԾՄԱՆ ՑՈԼՔԵՐ

✱ Գործէ այնպէ՛ս, որպէս թէ լսելի Աստուծոյ կոչը. եւ հրաշքաւոր բլլայի համագործակցելու Անոր գործին՝ ապաք եւ սեղծագործ արարելով մը: Գիտէ՞ր քու մէջդ անխառն եւ իսկական գիտակցութիւնը. կազմակերպէ անձդ, կոտէ չարին գէ՛տ՝ քու մէջդ եւ քու շուրջդ, նպատակ ունենալով ոչ թէ բազաւորութիւն մը ստեղծել անկէ՛ր՝ զայն գոթախի մղելով, այլ իրապէս նուանել զայն, օգնելով որ լուսաւորուի եւ պայծառակերպուի ընդ «Զարեք»:

✱ Ունակութիւն քե՛զի ընելու եւ քսելու ինչ որ կրնայ մարդերը միացնել իրարու հետ... ծառայեցէ՛ր մարդուն, նոյն իսկ ա՛յն մարդուն, որուն չէ՛ր կրնար սիրել անձը:

ԼԵԶՈՒՆԳ-ԻՏԱԿԱՆ

ԻՐԱՆԱԿԱՆ ԱԶԳԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ՎՐԱՅ^(*)

3. Իրական անուններից բոլոր նրանք, որոնք կազմուած են դուխս, անոյց և ունի վերջաւորութեամբ, իրանական են: Հայ մատենագրութիւնը արդէն շատ ժլատ է իրական անունների վերաբերմամբ, եւ եղածներն էլ ոչ թէ իրապէս անուն են, այլ նշանակում են «այսինչի աղջիկը կամ դուստրը»: Տրդատի քոյրը կոչւում էր խոսրովիդուխա, որովհետեւ Մեծն խոսրովի աղջիկն էր: Սմբատ Բագրատունու երկու աղջիկները կոչւում էին Սմբատանոյլ եւ Սմբատուհիւ: Հին հայոց մէջ ամօթ էր համարուում ուղղակի կնոջ կամ աղջկայ անունը տալ: Ճիշտ ինչպէս այսօր Ղարաբաղում կամ Զանգեզուրում, ուր կանայք կամ օրիորդները կոչւում են «այսինչի աղջիկ»: Երեւոյթը շատ տարբեր է եւրոպական քաղաքակիրթ երկիրների այն սովորութիւնից, որով ամէն մի օրիորդ իր հօր ազգանունով և ամէն մի կին իր ամուսնու ազգանունով է կոչւում, առանց իր իսկական անունն յիշատակութեան: Հին հայոց այս սովորութիւնն էլ ընդհանուր արեւելեան, բայց յատկապէս պարսկական է:

4. Տեղական յատուկ անունները անձնականների համեմատութեամբ մեծ թիւ չեն կազմում. որովհետեւ անձերի անունները հեշտութեամբ փոխւում են, հները մոռացւում և նորերն են գալիս. բայց տեղական անունները շատ երկար կեանք ունին: Ինչպէս արդէն տեսանք, Հայաստանի տեղական անունները խաղիական անունների շարունակութիւնն են ներկայացնում և միայն նոր ժամանակ աւելացած քաղաքների և գիւղերի անուններն են՝ որ տարբեր են: Սրանցից նրանք՝ որ կրում են ւաս, կեթ, աւան, ապաք վերջաւորութիւնները, պարսկական կազմութիւն ունին,

(*) Շարունակութիւն՝ մեծանուն հեղինակի «Պատմութիւն Հայ Լեզուի» գործին Թ. Գլուխէն: